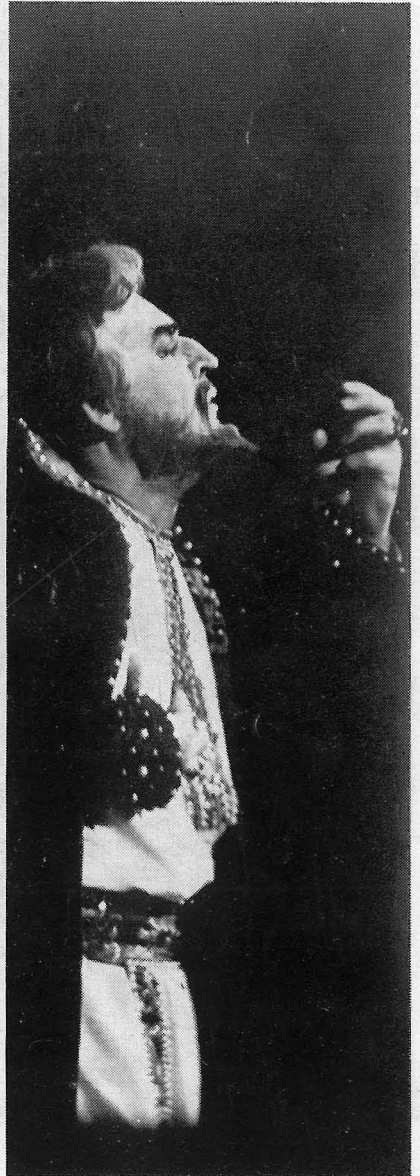

muzsika

1971. november

XIV. évf. II. szám

még mai egyenlenségükben is impónálóak. Nemcsak mennyiségi tekintetben, hanem — mint vizsgálatok tanúsítják — a zenét tanuló iskolások általános műveltségének, intellektusának és magatartásának gazdagításában, sőt rajtuk keresztül még egyes felnőtt rétegek figyelmének felkeltésében is.

Annál tisztábban kell látnunk azt, hogy milyen távol vagyunk még az igazi, a nagy céltól, egyben a Kodály-módszer teljesebb értelmének megvalósításától.

Egy módszer azzal fejtheti ki legjobb értékeit, ha szüntelenül túl utsal önmagán. De ha elmerül a maga eredményeinek csodálatában, apró gondjainak hánytorgatásában, előbb-utóbb önmagába fordul, önmaga céljává és ideáljává válik. Elsődleges célját is csak akkor valósíthatja meg eredményesen, ha tekintetét szüntelenül a távolabbi, igazi célra függeszti. Mennél inkább megnyílik, kitárul a nagyobb cél felé, annál inkább találhat önmagára, hivatására, annál inkább kifejti önmaga legjobb értékét, módszer-funkcióját.

3. Hogy mit tegyünk a továbbjutásért? Sok mindent. Mindenesetre el kell jutnia a Kodály-módszernek Kodályig. Ő ugyanis egy globális életprogram gyakorlati megvalósításához vezető úton jutott élete végén a megteendő első lépésig. Nekünk útját visszafelé kell megjárunk, hogy eljussunk a globális életprogram megértéséhez és megvalósításához.

Ehhez először is olyan művelődés- és neveléspolitikai közszellem szükséges, amely kibontakozik a természettudományos műveltség jelszavával tolaakodó, jobbára siváran technikai információáradat pánikhangulatából, és a sokoldalúan érett, társadalmi személyiség igényével tervezi a jövő szocialista emberének modelljét; világosan látja a humán, közelebről az esztétikai nevelés funkcióját a szociális, értelmileg, érzelmileg és erkölcsileg felnőtt személyiség formálásában.

Szükséges hozzá továbbá olyan zene-pedagógiai szemléletmód, amely a maga társadalmi funkcióját ilyen egész részeként tölti be, és ilyen mértékkel méri fel módszerének értékét, hatásfokát. Kiemeli a Kodály-módszert a magasztalások és átkok fullasztó atmoszférájából. Apologetikus kényszer és szándék nélkül, tudományos nyíltsággal járja körül határait: meddig, milyen stíluskörök és zenetörténeti korszakok, milyen életkor, tanulmányi fok, milyen típusú zenei képzés határáig érnek el eddigi módszerei, milyen módon kell tovább építeni módszeres elveit és gyakorlatát ahhoz, hogy ne megkössenek, hanem felszabadítsanak a vokális diatónia, a többnyire lineáris tájékozódás zenetörténe-

ti határainak túllépésére. Hogy levonassák végül a következtetéseket abból a mérhetetlen, kellően ki nem használt lehetőség-ből, hogy a relatív szolmizáció hangnevei egy zenei jelentés- és funkciórend terminusai, tehát a zene megértésének, esztétikai élményvilágának kulcsai.

Legvégül pedig ne feledjük: lehetnek a Kodály-módszer látványos sikert ígérő metodikai fogásai afféle „tanuljunk könnyen, gyorsan...” csodaszer csábító ígéretei többé-kevésbé előkelő idegenek számára. Kodály Zoltán mégsem a gyors és rövid távú sikerek, hanem az alapos kitartással megszerzett, mély zenei műveltség útját jelölte ki a maga módszeres tanácsaival. Számára és számunkra a zenei művelődés, általa egész műveltségünk ügye lét és nem lét kérdése volt és marad. A módszer addig él, addig módszer, addig méltó névadójához és zenei tradícióinkhoz, addig hat ki-felé is, ameddig itt bent ilyen szellem él-teti, hajtja.

VARGYAS LAJOS:

1. Zeneoktatásunk célja, hogy elvigye a széles néprétegeket a zeneirodalom remekeihez; vagyis zeneértő és zenekedvelő embereket neveljen az ország egész lakosságából. Tehát elsősorban nem *szakzenészeket*; ez mellette és felette történik. Ahogy a matematikát sem azért tanítják, hogy minél több matematikusa legyen az országnak, testnevelés sem azért van, hogy minél több világbajnokunk legyen; hanem hogy lelkileg és testileg egészségesen fejlett és alpműveltséggel rendelkező emberek kerüljenek ki az iskolából. Az ének azért áll a zenei nevelés középpontjában, mert a legolcsóbb és mindenki számára hozzáférhető „hangszer”, másrészt a belső hallás alapja.

2. Eléri-e ezt a mai gyakorlat? Nem mindenütt és nem teljesen. Oka egyrészt a gépiessé válás: a szolfézból cél lett eszköz helyett. Fokozatosan eltűnik az utódok kezén az élmény az énektanításból, a zene felfrissítő hatása, s megnőtt benne a szolmizáció mint feladat, mint fejtörés. Másrészt az egész rendszer csak alsó fokon épült ki, mert a középiskolából szinte kiszorították az órák leszállításával, ami együtt járt a tanerők számának csökkentésével, a tantervi igények leszállításával, vagyis egy általános pangással. Éppen azokban az években, amikor egyre növekvő igényeket kellene támasztani, és egyre jobban áttérni a tudatos zenélésre.

3. Hogy lehet továbblépni? Mindenek-

előtt biztosítani kellene a heti 2 énekórát az egész középiskolán keresztül. Ki kell építeni a tantervet és módszerét a felsőbb fokon is: az áttérést a szolmizációról az abszolút rendszerre (a kettő állandó párhuzamosságának biztosításával). Ugyanakkor következetesen megvalósítani az egész énektanításban, hogy a remekművek átélése kerüljön a középpontba. Minden órai tanulás csúcspontja az legyen, hogy a tanultakon keresztül valami szépet ismerjenek meg — népdalt, kánont, 2—4 szólamú kórusműveket —, s énekeljék el *mint műalkotást*. A népdalt szöveggel, mint szép dallamot is, ne csak mint szolmizációs gyakorlatot, s ez legyen a cél fel egészen Josquin vagy Kodály vagy Bartók kórusáig. *Kevesebb gyakorlatot, több remekművet!* Hogy megvalósuljon Kodály elképzelése: legyen minden énekóra *felfrissítő zenei élmény*.

SZÖNYI ERZSÉBET:

1. Zeneoktatásunk célja változatlanul az, amire Kodály Zoltán tanított: a zene kulturális közkinccsá tétele, a zenei írástudatlanság felszámolása, a jó tanár pedig a jó zene kulcsát és a rossz zene elleni talizmánt adja a gyermek kezébe. Célja továbbá, hogy egyaránt segítse a későbbi amatőr és a pályára készülő zenésznövendéket, hogy a tanító városon és falun egyaránt egységes módon oktasson, s hogy ne legyen a zenetanulás csak a kiváltságosoké, akár a tehetség, akár az anyagi lehetőség szempontjából.

2. A kialakult gyakorlat a célnak megfelel-e? Igen is, nem is. Helyenként igen — ide járnak hospitálni bel- és külföldi tanárok —, helyenként nem. Ez utóbbi azonban sok tényezőn múlik, nemcsak a tanár személyén. Fontos része az iskola, az iskolai és társadalmi támogatás, ami nagy egységben — országos szinten — megvan ugyan, de kisebb területekre „lebontva” bizony sokszor nagyon ellentmondásos. A kép nem megnyugtató tehát, de talán nagyobb aggodalomra még sincs ok. Hisz a sok kiváló tanár mellett, akikre „odafigyelnek”, akad még sok olyan kiváló, aki egy életen át észrevétlenül dolgozik, és csak zeneszerető tanítványainak emlékezetében marad meg. Sajnos akad azonban nem kevés olyan is, aki nem él a módszer, a gyakorlat és a körülmények adta lehetőségekkel, vagyis: rosszul dolgozik. De vajon más területen nincs-e ilyen?

3. A továbbfejlődés? Hiba, hogy a jó munkának nincs meg a megfelelő támoga-

tása és megbecsülése, a rossznak pedig a megfelelő elmarasztalása. A hatóságok (tanácsok) csak elvétve nyújtanak támogatást, nem látnak elég fantáziát a zenetanítás kihatásaiban. Pedig sajátos szerepünk a nemzetközi színpadon egészen egyedülálló: mi képviseljük a humanista nevelést! — Nincs kiaknázva továbbá a zenei nevelés tudományos vizsgálata sem tanulmányi, sem lélektani szempontból. Külön monográfiát érdemelne egy-egy kisebb vidéki hely, pl. Dunapataj vagy Orosháza, s akkor az ottani jó munka elemzése során fény derülne sok olyan részletre, mely különben a nyilvánosság előtt teljesen rejtve marad! A jó vidéki eredményeknek nincs megfelelő visszhangja, és ezért a vidék még ma is rejtve végzi a jó munkát, a fiatalok pedig — nem ismerve a lehetőségeket és az eredményeket — nem vonzódnak a vidéki helyekre. — Ami pedig a munka tartalmi részét illeti, az alakul, forr, változik, él, de megtartja az eredeti kereteket. Az eredeti keretbe tartozott azonban a középiskolai énektanítás is — magam jól emlékszem, hogy 1945 után mind a 8 gimnáziumi osztályban volt énekóra! Ma a zenei képzés döntő többsége az általános iskolákban folyik, a 14—18 éves fiatalok kiesnek belőle. Ha tehát mai egyetemisták zenei benyomásai felől informálódunk, azok csak a múltban kereshetők, ha jó általános iskolai énektanárunk volt. Sok még a tennivaló! S nem lehet eléggé örülni a Rádió Bartók Műveltségi Versenyének, meg minden olyan kezdeményezésnek, mely a zenei műveltség kisiskolásokba elhintett jó magjának felnőttkori kálászba szökkenését segíti elő.

JENEY ZOLTÁN:

A hangszeres zeneoktatás célja: a teljes értékű ember kialakítása. Célját két, párhuzamosan vezető úton érheti el:

1. a technika — a gondolkodó kéz — ki-művelésével,

2. a zene belső formanyelvének elsajátításával.

A hangszeres technika kiművelésében majd minden hangszeren bőséges metodikai irodalom áll a pedagógus segítségére. Minthogy itt anyaggal — objektív valósággal — van dolga, tisztánlátásra, biztos szemre és logikára támaszkodhat. Izmok, idegek, irányítható erők, pszichológiai funkciók beállítása, helyes mederbe terelése a feladat. Zavart legfeljebb csak az okozhat, ha a tanítvány a sémától eltérő, kivételes fiziológiai vagy lelki alkat. A